

A tudományág történetének megteremtése

Közhellyel kezdve: a közgazdaságtan története nem magától íródik, hanem az ezzel foglalkozó szerzők – általában közgazdászok – hozzák létre azokat a szövegeket, amelyekben megtestesül a tudományág emlékezete. Ennek során különböző elméleteket és technikákat alkalmaznak, vagyis választanak a különböző lehetséges interpretációs stratégiák között, miként a vizsgálati tárgyukat alkotó közgazdászok maguk, amikor megteremtik a gazdaság elméleti megjelenítését. Ily módon a közgazdaságtan történetének megértése azt is igényli, hogy tanulmányozzuk azokat, akik létrehozták a szóban forgó narratívákat. A feladat egyik nehézsége, hogy a modern közgazdaságtan sokszor felpanaszolt érdektelensége saját története iránt csupán a múlt század második felében vált jellemzővé, azt megelőzően érvényes volt Schumpeter megállapítása, aki 1912-ben úgy fogalmazott, hogy „szélesebb értelemben lehetséges volna ide sorolni [a közgazdaságtan] szinte teljes irodalmát, mivel szinte minden szerző ad elmélettörténeti áttekintést vagy összefoglalást”. S ez nemcsak a korabeli mainstream szerepét igénylő történeti irányzatok képviselőire igaz, mert a XIX. század során és a XX. század elején a közgazdaságtan története szerves részét alkotta a meghatározó elméleti diskurzusoknak. Lett légyen szó olyan különböző teoretikusokról, mint Say, Marx, Roscher, Jevons, Toynbee, Böhm-Bawerk vagy Marshall, mindannyian fontos retorikai eszközként alkalmazták a közgazdaságtan történetét saját felfogásuk kifejtésében. Ez összefüggött az interdiszciplinaritás korabeli érvényesülésével; jóllehet a fogalmat a korabeli tudományos nyelv nem használta, de a közelítésmódot igen, hiszen a közgazdaságtan teljes elkülönülése csak a II. világháború után bontakozott ki. Korábban a közgazdaságtan szerzői és közönsége számára egyaránt viszonylag könnyű volt ide-oda mozogni a közgazdaságtan, a szociológia és társadalomelmélet, a pszichológia, és a filozófia területei között, sőt az sem tűnt elképzelhetetlennek, hogy visszatérhet a XVIII. századi diskurzus, egyfajta általános társadalomtudomány ideje, amint azt Schumpeter írta 1915-ben.

A matematikai közgazdaságtan és a hozzá szükségszerűen kapcsolódónak vélt pozitívizmus elterjedése nem igazolta ezt a jóslatot, ehelyett a közgazdászok nemzedékei számára vált alapvető gondolkodási és kifejezési móddá egy kifinomult és zárt analitikus technika alkalmazása, amely eredményesnek bizonyult más diszciplínák problémáinak kifejtésében is. A „közgazdasági imperializmus” egyik következménye volt az uralkodó elmélet imperializmusának kiterjesztése a múltira, vagyis az elmélettörténet teleologikus olvasata. Ebben a megközelítésben, amelyet az angolszász terminológia a történelem Whig

interpretációjának nevez, a múlt szerzői a jelenhez, vagy annak valamely irányzatához vezető teleologikus folyamatban nyerik el helyüket, abban az optimista elbeszélés-módban, amely a tudományág történetét a haladás megvalósulásaként ábrázolja, lehetségesnek tartva, hogy végül elérkezünk a vizsgált jelenségek és folyamatok „végső megértéséhez”. Noha a közgazdaságtan történetében a Whig történetírás megkérdőjelezése csak az 1970-es években, részben a politikai gondolkodás történetét új alapokra helyező fogalomtörténeti irányzat és az ún „cambridge-i iskola” hatására bontakozott ki, maga a probléma jóval korábban megjelenik. Némi leegyszerűsítéssel azt lehet mondani, hogy a korábban említett közgazdászok és az önálló elmélettörténet első művelői közül számosan osztották a Whig felfogás alapfeltevését: a történelmet a magunk, a jelen szempontjából kell ábrázolni, a győztesek, a magukat annak velők vagy e pozícióra igényt támasztók szempontjából.

Azért kell körültekintően fogalmazni, mert a Whig történetfelfogás érvényesítésének nem szükséges feltétele, hogy valaki a győztesekhez, a pillanatnyi mainstreamhez tartozzon. Így például a Mises-tanítványok köréből kialakult új osztrák iskola egyik vezéregyénisége, M. Rothbard az elmélettörténetet az osztrák iskola elméleti nézőpontjából írta újra, vagyis az egyes szerzők fontosságát nála az mérte, mennyiben voltak előfutárai az 1870-es években Carl Menger által kidolgozott szubjektív hasznossági elméletnek. Így értékelődött fel a „proto-osztrák skolasztikus közgazdaságtan” és került jóformán szemétre mindaz, amivel a salamancai iskolától a ricardoi közgazdaságtan letünéséig a közgazdászok foglalkoztak. Ironikus módon Rothbard maga is elutasította a Whig történetfelfogást, mint amely felelős a klasszikus iskola és az egyensúlyelmélet dominanciáját visszavetítő elmélettörténeti interpretációk létrejöttéért. Az osztrák iskolában mindig is fontos szerepe volt az eszmetörténet művelésének, azt az időszerű közgazdasági elmélet művelése egyik formájának tekintették, amint azt Hayek munkássága illusztrálja. Számára ez egyaránt fontos volt akkor is, amikor pályája elején a győztes marginális forradalom egyik képviselőjének tudta magát és akkor is, amikor a Keynes-sel illetve Oskar Langével és Abba Lernerrel folytatott vitája után a szakmai közvélemény a vesztesek közé sorolta. Az egyik esetben azt akarta megmutatni, hogy a sikeres elmélet csírái már korábban is léteztek és az újabb elméleti fejlemények egy nagy tradíció logikus fejleményei. A másodikban azt, hogy milyen komoly szakadások vannak az elméletek történelmi változásában, hogyan került tévútra a fejlődés és hogyan veszett el a hajdan meglévő tudás. Amikor hosszú pályája végén megérte gondolatai reneszánszát, akkor is hű maradt ehhez az egyik méltatója szerint opportunistá olvasásmódhoz, amely a körülményekhez igazodva volt Whig vagy anti-Whig, vagyis az eszmetörténetet fontos retorikai eszköznek tartotta saját érvelése megalapozásában.

A Whig történetírás legsikeresebb példáját Mark Blaug először 1962-ben megjelent könyve jelentette, amely a következő évtizedekben új kiadásokban az elmélettörténet meghatározó tankönyvévé vált. A holland születésű Blaug, aki – sok jeles konzervatív vagy liberális gondolkodóhoz hasonlóan – fiatalon meggyőződéses marxistaként kezdte, de fokozatosan eltávolodott ettől a felfogástól. A G. Stigler irányításával készített, a ricardói gazdaságtant tárgyaló PhD disszertációjában ugyan még erőteljesen hangot adott annak a véleményének, hogy egy elméletet nem érdemes létrejöttének történelmi körülményei és a korabeli elemzések figyelembe vétele nélkül vizsgálni, mert ha nem így járunk el, akkor csupán saját mindentudásunk érdektelen fitogtatása lesz az eredmény. Négy évvel később adta ki összefoglaló elmélettörténetét, amely már címével is (Economic Theory in Retrospect) jelezte szerzőjének időközben végbement szemléletváltozását. A könyv, amelynek anyagát a Yale-n folytatott tanulmányai idején, a magyar származású W. Fellner elmélettörténeti kurzusának hallgatójaként gyűjtötte össze, már bevezetőjében büszkén deklaráta, hogy Blaug a tudomány történetét abszolutista módon interpretálja, elkötelezett híve a Whig történetírásnak: „a kritika előfeltételezi az ítéletalkotás mércéit és az én mércém a modern közgazdasági elmélet”. Míg korábban Ricardo rendszerét az 1814-16 között a gabonatörvényekről folyó viták közvetlen következményének ábrázolta, itt már alig esett szó a történelmi körülményekről, helyükre a gabonatermelés költsége és a profitráta közötti viszony differenciálegyenletei és diagramjai kerültek. Ekkor már egyszerre láttatta ijesztőnek és nevetségesnek azt a szemléletmódot, amely az elméleteket a korabeli viszonyok tükröződésének tekinti. A szélsőséges relativizmus példaként Blaug Werner Stark könyvére hivatkozott, mondván, hogy az olyan képtelenséget állít, miszerint Ricardo azért módosított értékelméleti álláspontján az állandó tőke szerepét illetően, mert figyelembe kellett vennie a gépesítés győzedelmes előrehaladását. Sem a hivatkozás, sem az érv nem eredeti, forrása megtalálható tanára, Stigler 1960-ban az AEA kongresszusán tartott előadásában. Ebben a szövegben Stigler ijesztő példaként idézte Stark megfogalmazását: a „modern közgazdaságtan úgy jelenik meg, mint a történelmi fejlődés egyszerű terméke, mint a társadalmi-gazdasági realitás tükröződése, amelyből ered, hasonlóan a megelőző elméletekhez”. Stigler szerint ez teljesen tarthatatlan álláspont. A múlt század hatvanas és hetvenes éveiben a mainstream közgazdaságtan igényeinek elsősorban az az olvasásmód felelt meg, amelyet Stigler helyes vagy szakszerű olvasatnak nevezett, ahol a cél „a szerző analitikus rendszere lényegi struktúrájának megformulázása” és ahol a „múlt” szó nem játszik szerepet. Richard Rortynak a filozófiatörténetre használt terminológiáját adaptálva Blaug ezt racionális rekonstrukciónak nevezte, amikor – Samuelson hasonlatával élve – a modern technikával felvértezett

elmélet-történész világra segíti a minden klasszikus közgazdászban megbúvó modern analitikus közgazdászt. Sajátos módon tankönyvének látványos sikere Blaugot nem megerősítette, hanem megingatta meggyőződésében, mert belátta, hogy a racionális rekonstrukció önromboló stratégia: ha a modern eszköztár használata az egyetlen indok a hajdani szövegek újraolvasásában, ez „végső soron szükségtelenné teszi a közgazdasági gondolkodás történetét”. Ezért lényegében visszavonta az utoljára 1992-ben kiadott könyvet („valaha magam is az imént leírt bűnbe estem”) és határozottan állást foglalt a történeti rekonstrukció mellett: „arra a meggyőződésre jutottam, hogy az egyetlen lehetséges közelítés a közgazdaságtan történetéhez az, amely tiszteli a vizsgálandó tárgy unikális jellegét és nem változtatja a modern analitikus technikák megőrlendő anyagává, azaz bármily nehéz is legyen, történeti rekonstrukcióval kell dolgozni”. Blaug módszertani fordulataiban jelentős szerepet játszott a Smith-kutatások új szemlélete, a teleologikus olvasásmóddal szakító eszmetörténet-írás, amelyet jelentős mértékben az előzőekben már említett „cambridge-i iskola” és a fogalomtörténeti irányzat inspirált. Donald Winch, aki a közgazdaságtan történetírói között az egyik legmarkánsabb szószólója az eszmetörténetírás szemléletének, egyenesen úgy fogalmazott, hogy a közgazdászok, akik egy új, önálló és máig ívelő diskurzus nyitó darabjának ábrázolják A nemzetek gazdagságát, „nem szavahihető vagy konzisztens tolmácsolói saját múltjuknak és ezzel a Whig beállítottsággal valószínűleg több kárt okoztak Smithnek, mint a közgazdasági pantheon” bármely későbbi alakjának. Winch és a körülötte kialakult ún. sussexi iskola (J. Burrow, S. Collini, R. Whatmore) ugyan közel állt azokhoz a módszertani elvekhez, amelyeket J. Pocock és Q. Skinner fogalmazott meg, de nem kötelezte el magát ama – egymást gyorsan váltó – eszmetörténeti irányzatok vagy divatok egyike mellett sem, amelyek a tudásszociológiától az episztemé archeológiáján át a szövegek dekonstrukciójáig fontos szerepet játszottak a társadalomtudományok történetének ábrázolásában. Számukra is fontos volt az, amit Q. Skinner híres módszertani esszéjében úgy fogalmazott meg, hogy a múlt szövegeinek olvasásakor arra kell törekednünk, hogy feltárjuk, hogy amikor a szerző „az adott korban az általa megcélzott közönségnek megírta szövegét, akkor az adott megnyilvánuláson keresztül mit szándékozhatott közölni”. De Winch és a sussexi iskola műveiben mégis inkább egyfajta szándékos eklekticizmus érzékelhető, mintsem valamely kánon követése, erről tanúskodik az Adam Smith politikáját a későbbi félreértelmezésekből kiszabadító, a skót felvilágosodás kontextusába visszahelyező könyv éppen úgy, mint a politikai gazdaságtan korabeli széles értelmezését „az államférfi vagy a törvényhozó tudományaként” visszaperlő tanulmányok sora.

Mint már utaltam rá, a hatvanas és hetvenes évek domináns elméletörténeti felfogása a történeti rekonstrukcióval egybemosott relativizmus állatorvosi lovaként hivatkozott W. Stark 1944-ben megjelent könyvére. A nácik elől először Csehszlovákiába, majd Angliába menekült, később tudásszociológusként hírnevet szerző Stark cambridge-i tartózkodása alatt az őt „a közgazdaságtan történetének egyik legjobb ismerőjeként” becsülő és anyagilag is önzetlenül segítő J.M. Keynes jóvoltából Bentham közgazdasági írásainak kiadását készítette elő, s ez idő alatt két könyvet is publikált a közgazdaságtan történetéről. Az egyik a közgazdasági gondolkodás filozófiai alapjait tárgyalta, a másik pedig – amely tulajdonképpen egy nagyobb historiográfiai áttekintés utolsó fejezetének átdolgozott változata – azt vette szemügyre, miként hatnak a társadalmi feltételek a gazdasági elméletek formálódására. Noha ez a könyv meglehetősen sikeresnek bizonyult, több nyelven és több kiadásban is megjelent, Stark műve mégsem gyakorolt tartósabb hatást a közgazdasági eszmetörténet további alakulására, amiben az is közrejátszhatott, hogy Stark a későbbiekben csupán néhány folyóiratcikkben tért vissza az ott tárgyalt kérdésekre (ezek közül Schumpeterről írt recenziójára még visszatérek), de nem reagált a művét ért bírálatokra. A közgazdaságtan történetét és történéseit tárgyaló műve csupán 1994-ben, megírása után fél évszázaddal, s a szerző halála után majd egy évtizeddel jelent meg. Bevezető megállapítása szerint „a politikai gazdaságtan historiográfiája mint önálló tárgy nagyjából egy évszázadra tekint vissza. Ez Franciaországban jött létre, szemben az Angliából származó racionalista és liberális elméletek túlsúlyával, amelyek korlátlan érvényre tartottak igényt, noha csupán a gazdag sziget tőkés viszonyainak feleltek meg és alkalmazhatatlanok voltak a még mindig félféudális kontinensre. Ily módon ugyanonnan eredt mint az egész modern historiográfia: a fejlődés relativista gondolata felülkerekedett az ész abszolút rendszerén, a felvilágosodást meghódította a romantika.”

Stark könyve sajátos helyet foglal el az irodalomban, mivel egyetlen a maga műfajában: rajta kívül csak néhány folyóirat-cikk (pl. E. Schams 1931, O. Popescu 1964, R. Backhouse 2001) tett kísérletet arra, hogy feldolgozza és korszakolja a közgazdaságtan történetét tárgyaló munkákat. Schams bibliográfiát is tartalmazó cikkét, amely már címében is jelezte, hogy elsősorban az elméletörténeti irodalom kezdeteire kívánt összpontosítani, Stark ismerhette, noha könyvében erre nem találni hivatkozást, bár ez lehet a kéziratot gondozó C. Clark felelőssége is, aki az általa összeállított bibliográfiában csak könyveket szerepeltetett. Schams három korszakot különböztetett meg a közgazdaságtan történetírásában: az első Du Pont (1768) és J. Blanqui (1837) között a bibliográfiák és pragmatikus művek szakasza, amelyben csak „bibliográfiák, katalógusok és kritikátlan irodalomtörténeti elaborátumok”

jelentek meg. A második a Blanqui és E. Dühring (1871) közötti „korai időszak”, amelynek szerzői már rendelkeztek elegendő anyaggal és kritikai távolsággal, de még nem voltak képesek szigorú tudománytörténeti szemléletmódra. Ez csak a Dühringgel kezdődő harmadik, tudományos korszakban jelent meg, amikor az elmélet történészei már az elmélet kialakulását igyekeztek bemutatni, hanem továbbfejlődésének kritikai bemutatását és értékelését tekintették feladatuknak. Ha ezzel összehasonlítjuk Stark rekonstrukcióját, akkor több ponton találunk párhuzamokat, annak ellenére, hogy az ő kiindulópontja relativista, és markánsan különbözik Schamsétól. Stark szerint a közgazdaságtan története három kérdésre koncentrál:

- a) mikor kezdődött a közgazdaságtan,
- b) hogyan fejlődött: történelmi korszakok szerint vagy elméleti iskolákban,
- c) miként választhatók el a komoly elméletek és a szélhámosságok?

E kérdések megválaszolásában két közelítésmódot találhatunk: a történetit és az elméletit. A történeti közelítésmód, melynek alapjait Roscher fektette le (Stark megemléltette Kautzot, de – Schams értékeléséhez hasonlóan – csak széleskörű tájékozottságát méltatta, elvitatva tőle mindenfajta önálló nézőpontot) és követői között sorolta Ingram, Haney és Gonnard elmélettörténetét. Az ő válaszuk e kérdésekre nagyjából hasonló: a politikai gazdaságtan kezdetei az antikvitásig nyúlnak vissza, fejlődését az emberi kultúra nagy korszakai alapján kell ábrázolni, és nem az absztrakt elméletben végbemenő változások mentén. A historicista ábrázolásmód követői nem fogadták el azt a logikát, amely a cseregazdaság absztrakt elméletének fejlődését, a homo oeconomicus koncepciójának kialakulását, vagy a közgazdaságtan más ismeretágtaktól való elválását tekintette a történet alapvető motívumának, mivel számukra továbbra is irányadó volt a Blanqui és Bargemont-Villeneuve műveit átható romantikus meggyőződés: az élet minden idő- és térbeli sokszínűsége ellenére alapvetően csak nagy és oszthatatlan egészként érthető meg és ábrázolható s ez vonatkozik a gazdaságra is.

A történeti közelítésmóddal szemben az elméleti közelítésmód, melynek vezető alakjai Dühring, Gide és Rist, Schumpeter (1914-ben megjelent műve alapján) és Roll voltak, a közgazdaságtan kezdetét a XVIII. századba helyezte, amikor Cantillon, Quesnay és Smith létrehozták az első rendszeres elméleteket, amikor ezen a területen is meghatározóvá válik a rendszer eszméje. Ebben az elbeszélésmódban az ökonómia története elméleti iskolákra oszlik, mert a fontos változások az elméletben mennek végbe és nem a gazdasági vagy társadalmi környezetet kell vizsgálni. Végezetül: az értékelés alapja az, mennyire sikerül hasonlítani a közgazdaságtannak a természettudományokra, vagyis mennyire sikerül eljutnia általános érvényű tételekhez, „örök igazságokhoz”. Stark számára mindkét közelítésmód

súlyos elméleti fogyatékoságokkal terhelt, mert nem képes kielégítően megoldani azt a kérdést, amit ő az eszmetörténet központi problémájának tartott, nevezetesen az eszmék és a tények, a magyarázat és megmagyarázandó viszonyát, amit szerinte a társadalomtudományban tovább bonyolít, hogy itt a tények és a magyarázatok egyaránt társadalmilag konstruáltak, s nem vak természeti erők működésének következményei. A könyv második részében Stark arra kívánt válaszolni, hogyan kezelték a különböző elmélettörténetek ezt a problémát, a tények és a magyarázat viszonyát. Itt lényegében három különböző szemléletmódot emelt ki: a kritikait, a leírót és a magyarázót. Noha e klasszifikáció nem túl eredeti vagy meggyőző, az azonban érdekes, hogyan alkalmazza ezt a sémát. A kritikai közelítésmód, mely azonos a mai terminológiában Whig történetírásként jellemzett felfogással, „a múlt elméleteit a jelen nézetei alapján ítéli meg, azt kérdezve, mennyi bennük az abszolút igazság”, nemcsak Dühringet számlálhatja képviselő közé, hanem Marxot és Schumpetert is. Marx ugyanis nem az elmélet történetét, hanem kritikáját fogalmazta meg az Értéktöbblet-elméletekben, úgy ábrázolva a múlt eredményeit, mint az ő elméletéhez vezető út állomásait, a Pettytól Ricardóig ívelő sort, mint az ő előfutárait. Stark szerint Marxban csak ritkán kerekedett felül a történész a dogmatikus gondolkodóval szemben, amikor nem csupán tévedést látott valamely tőle különböző elméletben, de arra is kitért, milyen történelmi körülmények okozhatták ezt, mint például az állandó és változó tőke összekeverésében Smithnél az a tény, hogy a nagyipar fejlődése akkor még épphogy a kezdeteknél tartott. De a racionalista és történetietlen felfogást legjellegzetesebben Schumpeter képviselte, aki lényegében egységesnek kezelte a különböző közgazdasági elméleteket: „Alapjában már a fiziokraták ugyanarra törekedtek, mint most mi, s ha a lényegre koncentrálunk, nem pedig a megjelenési formára, akkor nehéz lesz felfedezni egy éles hangú vitában a nézetek hasonlóan éles objektív különbségét”. Quesnay és Marshall egyaránt a nemzetgazdaság működését akarta megmagyarázni, miként Ptolemaiosz és Kopernikusz egyaránt az univerzum törvényeinek feltárására törekedett. Stark szemében ez nyilvánvaló téveszme: „a természet változatlan, a társadalom folytonosan változik; ezért az elméleti közgazdaságtan tudományos története csak az evolúció eszméjére épülhet, a történelmi relativizmus gondolatára, ami Schumpeter racionalista felfogásától idegen”. Tíz évvel később Schumpeter magnum opusát, a korábbi elmélettörténetet átdolgozó és kibővítő *History of Economic Analysis* értékelve Stark hangsúlyozta, hogy Schumpeter fejlődéselmélete, a ciklusokról írt nagy monográfiája és szociológiai írásai a gazdasági-matematikai és a szociológiai-történelmi gondolkodásmód Marxra emlékeztető szintézisét példázzák. Ugyanakkor az elmélettörténetben az egyoldalú racionalista-kritikai felfogás érvényesül, amely lényegében Walras egyensúly-elméletét

tekinti az igazság megtestesülésének, s hozzá méri a tudomány fejlődését: „az 1870 előtti időszak az ő művének előkészítése, az utána következő korszak pedig csupán a részletek kidolgozása”.

A második szemléletmód szintén elkerüli, hogy érdemben foglalkozzon a történeti idő, múlt és jelen kapcsolatának kérdésével. Képviselői megelégednek azzal, hogy korrekten bemutassák a múlt közgazdászainak eszméit, anélkül, hogy kísérletet tennének ezek érdemi értékelésére, vagy létrejöttük magyarázatára. Mivel nem rendelkeznek olyan kritériumokkal, amelyek megalapozhatnák a tárgyalt elméletek értékelését, ezért vagy az elfogadott elmélet alapján kell kialakítaniuk az értékelést, vagy teljesen le kell mondaniuk róla. Bár az ide sorolt elmélettörténészek többsége (W. Roscher, L. Cossa, E. Salin) igyekezett megoldást adni elmélet és valóság kapcsolatának kérdésére, de egyikük sem volt képes ezt konzisztens módon kifejtetni és alkalmazni. Bár ebben a harmadik szemléletmód képviselői (J. Ingram, L. Haney, E. Roll) sem mindig bizonyultak sikeresnek, de ők legalább megkísérelték, „hogyminden elméletet létrejöttének időszakára támaszkodva magyarázzanak meg s vállalkozásuknak ez a konzisztenciája különbözteti meg őket az előző csoporttól”. Stark későbbi írásaiban a társadalom felfogásának három típusát különböztette meg: az organikus, amely biológiai vagy fiziológiai analógiák vagy metaforák segítségével ábrázolja a szerves egésznek tekintett társadalmat; a mechanikus, amely csupán az egyének létezését ismerte el és a társadalmat az ő interakcióikra redukálta; végül pedig a társadalom evolúciós folyamatként való ábrázolását, ahol az egyének és az intézmények okként és okozatként kölcsönhatásban vannak. A mechanikus és az organikus felfogás egyaránt tartalmaz igazságot, mégis elégtelen önmagában, a teljesebb megértésnek mindkét, látszólag ellentétes mozzanatot tartalmaznia kell. A mechanikus társadalom-felfogás kritikája összhangban áll Stark későbbi, a neoklasszikus egyensúly-elméletet bíráló írásaival, amelyek mintegy indokolni hivatottak, hogy a közgazdasági elmélet értékelésének végső kritériuma összhangja a megmagyarázni kívánt gazdasági valósággal. Stark szerint ez óv meg a teljes relativizmus csapdájától, amikor nincs alapunk az elméletek értékelésére.

A fenti részlet az első fejezetből való. A továbbiakban azt vizsgálom, mennyiben bizonyult alkalmazhatónak illetve módosítandónak a romantikus (Blanqui-Spann), a historicista (Kautz-Roscher-Ingram-Haney) és az elméleti (Cannan-Schumpeter-Heller)

narratíva sémája és melyik hogyan vált kánonteremtővé. Ezzel összefüggésben hosszabb-rövidebb áttekintésben tárgyalom J. Blanqui, J. R. MacCulloch, T. Twiss, B. Hildebrand, Kautz Gyula, W. Roscher, J. Ingram, G. Cohen, E. Cannan, C. Gide és C. Rist, J. Schumpeter, O. Spann, L. Haney, Surányi-Unger Tivadar és Heller Farkas elméletttörténeti munkáit. A Kautz és Heller szerepét feldolgozó rész összefoglalása várhatóan az idén megjelenik angolul egy japán elméletttörténeti folyóiratban, a kutatás összefoglalóját pedig magyar folyóiratcikkben szándékozom publikálni ebben az évben. A teljes tanulmány publikálására még nem találtam megfelelő lehetőséget.